

Ampt Epe

oudheidkundige Vereniging Gemeente Epe

februari 1963 No. 1

Versijnt onregelmatig

TEN GELEIDE.

De geschiedenis van een dorp of een streek kan zeer interessant zijn, mits men er in slaagt, voldoende gegevens te verzamelen en deze in het juiste verband weet te plaatsen.

De nieuwste Eper vereniging "Ampt Epe" schijnt ernstig van plan te zijn, daarnaar te streven.

Er zullen ongetwijfeld veel inwoners van het dorp en de omgeving zijn die haar werk en deszelfs resultaten met belangstelling zullen volgen, zonder zelf tijd of aanleg te hebben aan dat werk persoonlijk mee te doen. Voor hen zal dit blad evenzeer van betekenis kunnen zijn, als voor hen die rechtstreeks aan het speurwerk deelnemen,

Ik hoop, dat de kring belangstellende lezers groot zal worden en dat "Ampt Epe" erin zal slagen, de inwoners warm te maken voor de historie van hun voorzaten. Ik wens het blad een dankbare en ruime lezers kring.

De burgemeester van Epe,
mr. C.N.Renken.

dit eerste
Met het verschijnen van
nummer van het Medede-
lingenblad van "Ampt
Epe" is een grote wens
in vervulling gegaan.
Het is voor bestuur en
leden prettig een or-
gaan te hebben, waar-
in regelmatig medede-
lingen kunnen worden
gedaan betreffende de
vereniging.

Maar vooral de mogelijkheid
om allerlei kleine aan-
tekeningen en stukjes
zelf te kunnen publi-
ceren, is zeer waar-
devol voor onze vereni-
ging. Het gebeurt nog
wel eens, dat er bij
een onderzoek aardige
bijzonderheden over Epe
opduiken. Deze lenen
zich niet voor publi-
catie in krant of tijd-
schrift. Toch kunnen
zij voor andere leden
van belang zijn. Dit
blad geeft nu deze mo-
gelijkheid. En nog vele
andere.

Wij zijn daarom blij met
dit eerste nummer. On-
der goede leiding van
de heer Paasman ver-
wachten wij een goed en
waardevol blad. Moge
het veel en goede kopij
ontvangen, zodat ieder
nummer een verrassing
zal zijn.

G.S.van Lohuizen.

AAN DE LEZERS.

Waar mensen samenwonen, wordt geschiedenis gemaakt. Er is in dit opzicht geen principieel verschil tussen stad en platteland. Wel hebben de steden, centra van politiek leven, handel en verkeer, en van cultuur, meer invloed op de loop der gebeurtenissen gehad dan de plattelandssamenlevingen. Ook waren zij vaak enige tientallen jaren voor op de ontwikkelingen op het platteland. Deze voorsprong hebben de steden lange tijd behouden en is pas in de twintigste eeuw grotendeels teniet gedaan. In de bloeitijd bij uitstek van de Hollandse steden, de zeventiende eeuw, moedigen de stadsbesturen het schrijven van de geschiedenis van de stad aan. Vele grotere steden namen een aparte geschiedschrijver in dienst. Ook de geschiedenis van hun eigen tijd hield men bij, zodat wij nu van de meeste steden een uitstekend overzicht hebben van hun ontwikkeling. Van de geschiedenis van het platte land weten we veel minder.

Bovendien ontstaan in vele steden al vroeg historische verenigingen, verenigingen te vergelijken met ons "ampt Epe", die met steun van de plaatselijke overheid hun belangrijke werk verrichten. Hoe eerder deze verenigingen ontstonden, des te minder belangrijke gegevens zijn er verloren gegaan of vergeten. Vooral in de tijd van de Romantiek, ± 1775-1850, waarin de belangstelling voor het eigen verleden zeer groot was, zijn er nogal wat historische verenigingen of genootschappen opgericht.

"Ampt Epe" is in 1960 opgericht. Pàs in 1960. De consequentie hiervan is, dat het beslist niet mee zal vallen een enigszins volledige geschiedenis van de omgeving van wat nu de gemeente Epe is, te kunnen samenstellen. Er is helaas al te veel verloren gegaan. Dit stelt des te hogere ei-

sen aan diegenen van ons die mee willen werken aan de rekonstruktie van de historische ontwikkeling. Onmogelijk is het echter beslist niet. Er is nog veel bewaard: er zijn allerlei oudere en nieuwere publicaties over de geschiedenis van onze streek, vele verbor- gen in onbekende boeken en tijdschriften: er zijn nog archieven, vaak in een verwaarloos- de staat: er zijn nog afbeeldingen en nog voorwerpen. Dit alles op te sporen, te on- derzoeken en te beschrijven is de taak van de vereniging "Ampt Epe", een taak die de voort- gang van overdracht van de cultuurgeschie- denis van onze landstreek in het bijzonder, zal mogelijk maken.

Ons verenigingsblad nu, kan in deze ont- wikkeling een belangrijke plaats innemen. Willen wij van elkaar weten wat wij onder han- den hebben, wat wij gevonden hebben en ook wat wij niet gevonden en eventueel wel ge- zocht hebben, dan kunnen wij elkaar op de hoogte houden via dit blad, zodat zij niet langs elkaar heen hoeven te werken. Alle enigszins afgeronde, of voorlopig afgeron- de, onderzoekingen kunnen nu gepubliceerd worden. Daarnaast zal aandacht besteed wor- den aan voor ons doel belangrijke boeken, tijdschriftartikelen, musea en tentoonstel- lingen.

Het blad verschijnt iedere keer als er voldoende kopie is: voorlopig nog gestencild later misschien in een technisch meer vol- maakter vorm.

De redaktie hoopt, dat alle lezers me- dewerking zullen verlenen en dat zij het blad ook onder de aandacht zullen brengen van niet-leden die geïnteresseerd zijn, of geïnteresseerd zouden kunnen worden.

A.N. Paasman.

BUURTSCHAPPEN EN MARKTEN.

De gemeente Epe beschikt tegenwoordig over 300 km verharde en 220 km onverharde wegen. Voorts is zij eigenaresse van verschillende beken en sloten. Hoe komt toch de gemeente aan al die wegen en watergangen? Voor het antwoord hierop moeten we een duik in het verleden doen.

Op de lagere school leerde U in de geschiedenisles o.a. "100 jaar v. Chr. komen de Batavieren in ons land". Die vestigden zich in verschillende delen van ons land, visten en jaagden wat, doch hielden ook vee. Of dat nu wel allemaal zo eenvoudig is gegaan, weten we niet precies, wel is bekend dat ook vóór die tijd hier mensen leefden en zo het een en ander deden.

Dichte en uitgestrekte onaangeroerde natuurbossen bedekten voor eeuwen de Veluwe, toen nog een schaars bevolkte streek. Wellicht vormden de verschillende bossen op dit gebied van de Veluwe gelegen toen een samenhangend geheel, alleen onderscheiden door de namen der aangrenzende plaatsen, als Steverewald (Staverden), Subert (Soeren) Wiehei (Wissel) en Mulo (Hortel) aan de nu nog aanwezige Mulo Hullen gelegen.

Van het jaar 0 tot de 8e eeuw beschikt men over weinig gegevens omtrent het ontstaan van buurtschappen en markten. In die tijd was het grondeigendom of gebruik van landerijen door ieder voor zich niet bekend. Het land behoorde aan de stam en werd beurtelings door een deel van de stamleden bebouwd, terwijl de vruchten van de arbeid aan allen ten goede kwam.

De wijze van bebouwing die het volk volgde, bracht mee, dat elke akker na een jaar gebruik een jaar braak lag. Grote omwentelingen, waardoor plotseling nieuwe toestanden in het leven werden geroepen, kwamen in die tijd niet voor en in vele opzichten

behielden de zeden en gewoonten der latere tijden de kenmerken der vroegere. De weiden, heidevelden en bossen werden door alle leden van de stam gemeenschappelijk gebruikt, alleen de woning en een stukje grond daar omheen kwam elk lid in eigendom toe. Deze in elkaars nabijheid gebouwde hoeven vormden een dorp, of liever de buurtschap. In oorkonden uit de 8e eeuw, de oudste, die van Germaanse stammen behouden zijn, wordt melding gemaakt van "marken".

In giftbrieven over goederen aan kerken en klosters geschonken en ook in oude Germaanse wetten komt het woord "marca" voor in de betekenis van het bij een dorp of buurtschap behorende grondgebied, dat door de inwoners gemeenschappelijk gebruikt wordt.

In de wijze van bebouwing moest ieder de door de stam gegeven voorschriften opvolgen. In de Friese landrechten wordt gesproken over de "hammerken" of "hemrikken", gronden, die in eigendom behoorden aan de buurtschap, doch die verdeeld werden en waarvan aan elk gezin der buurtschap een deel ten gebruik werd toegewezen voor de tijd van 4 jaren. De gronden, die gemeenschappelijk gebruikt werden, worden in die landrechten "menskeren" genoemd.

De macht die door de markbesturen in latere tijden over essen en enken werd uitgeoefend, is hieruit te verklaren, dat die bouwlanden eens een deel uitmaakten van de marken en daarvan langzamerhand zijn afgescheiden.

Voorafgaande redeneringen samenvattend, komen we tot de konklusie, dat de marken samenhangen met de eerste vestiging van de Germanen in vaste woonplaatsen, met de overgang van het nomadenleven tot dat van een akkerbouwend volk. Het door een geslacht of stam in bezit genomen terrein, dat door alle leden gemeenschappelijk wordt gebruikt, is wel de oudste vorm.

Ieder van deze leden hakte hout, dreef vee, groef turf van deze gemeenschappelijke gronden, waar hij verkoos. Maar weldra was er een regeling van het gebruik nodig; zo kwam het dat op een gegeven tijdstip de in een buurtschap wonende eigenaren van hoeven een band vormden, en besluiten namen, dat geen nieuwe vestigingen in hun buurtschap werden toegelaten dan met algemene toestemming.

U ziet niets nieuws onder de zon.

F. Zandstra.

vervolg van blz. 12.

Het gemeentebestuur heeft de molencommissie toegezegd, dat het rad van de Kopermolen te Zuuk water zal houden, na de uitvoering van de normalisatie van de Klaarbeek.

G.S.v. Lohuizen.

vervolg van blz. 14.

Tot slot nog enige karakteristieke uitdrukkingen: "Ak 't op de gavel hebbe, krieg ik 't ok wel op de hilde": "'t leste hemp hef gien noadzak": "ik kleede mien niet uut veur ik naor bedde gao": "dat sprek as 'n goedbuul": "'n wieze henne leg ok wel 's een ei in de brandnettels": "die 't licht hef mut 't laotem schienen" en "de eerste lèpels bent mangs te heite, de lesten te kold".

Een begin werd gemaakt met het verzamelen van literatuur over Epe uit boeken en tijdschriften door Mej. Berkhout (oud-bibliotheekaresse). Dit werk wordt een BIBLIOGRAFIE over EPE (bestaande titels, die in de loop er tijden verspreid bekend werden en die thans zoveel mogelijk gewogen op belangrijkheid, beschreven en systematisch gerangschikt worden). Gelijkertijd wordt nagegaan waar deze werken zich al zo bevinden kunnen in de omgeving van Epe en elders in Nederland, een soort van Centraal catalogus vormende (ergens aanwezige titels, hetzij in bibliotheken, hetzij in partikuliere verzamelingen). Van belang is het om al deze literatuur te zien ter waardering en om eventueel van annotaties te voorzien.

Leden, die boekwerken of tijdschriftenartikelen over Epe bezitten, zouden mee kunnen helpen door deze literatuur voor korte

De vrouwenbond van termijn aan Mej. B te willen lenen ter beschrijving. P.v.d.A., Tessel- len lenen ter beschrijving. schadestr. 31 A'dam Te zijnder tijd kunnen de W. organiseert van leden dan weer profiteren 19 tot 22 maart a.s. van deze gids van het bijeen een bijeenkomst met gebrachte geordende materiaal. als onderwerp

"De Veluwe en haar bevolking". Tot dusver werd het boekenbezit van Epe's Gemeente-museum beschreven en is thans de partikuliere bibliotheek van den heer G.S. Lohuizen in be-

Een gegeven dat nieuwsgierig maakt. Dit stukje Gelderse grond heeft de indruk van vele eeuwen geschiedenis in zijn huid. Het is completering. Uiteindelijk vervolg op blz. 11. kunnen dan nog plaatselijke bibliotheken worden bezocht, hetgeen meer tijdrovend is. Uw medewerking, door materiaal aan te dragen en het contact hierover, zal dus heel welkom zijn. Gaarne vooraf een tel. aan mej. Berkhout, Sparrenlaan 12, tel. 2056.

EEPE, OEN en HET MEIR.

Van de heer D.A.Smit ontvingen wij een kopie van de beschrijvingen van Epe, Oene en een nu geheel verdwenen meer, een meer ter grootte van het Uddelermeer, uit "De geographische beschrijving van de Provincie Gelderland" uit het jaar 1772, van bijna tweehonderd jaar geleden dus.

Het boek, dat in Amsterdam uitgegeven is, bij de achttiende-eeuwse boekverkoper Pieter van Entrop, bevat ook een beschrijving van andere plaatsen uit onze omgeving. - Het bevindt zich in de Openbare Leeszaal & Bibliotheek te Epe. -

EEPE. Een fraai groot Dorp en Schoit-Ampt bij Heerde. 3 Mijlen van Harderwijk, en omtrent even zo wijd van Hattem op de Veluwe gelegen alwaar men ten Noorden vele Duinen en Zandbergen aantreft. De Inwoonders geneeren zich aldaar met den Landbouw en met het weiden van Schapen; om dit Dorp wast veel Hop: hier worden ook verscheidene Papiermolens gevonden. De Gereformeerde Kerk, die vrij oud is, word er door 1 Predikant bedient; men ziet aan de zelfde veel Duifsteen, hebbende een spitsen Tooren; zijnde een gedeelte van dezelfde door het Onweer afgeslagen, doch sedert wederom opgebouwt; die Gemeente heeft alhier een groot aantal Ledematen, maar Roomschegezinden zijn er niet veel, onder het Schout-Ampt van Eepe behooren de Dorpen Vaassen en Oen.

Onder Hattem vindt men over Epe: Verder in 1674. den 17 July, heeft het Hof Provinciaal, ook verstaan bij Sententie tussen Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Hattem, tegen de Jonkeren en Scholten van de Ampten Eepe en Heerde, dat die van Eepe en Heerde de Stads Gragten moeten verdiepen en graven.

OEN.

Is een Dorp onder het Schout-Ampt Epe, op de Veluwe, tusschen de Veluwsche Beken, die bij Hattem in de Yssel Stroomen gelegen. Het is omtrent 100 Huizen groot. In en om het zelve heeft men veel Geboomte en zeer veel Graanland. De Gereformeerde Kerk aldaar, oudtijds aan den Martelaar Dionysius toegewydt, wordt thans door 1 Predikant bediend. Even buiten Oen stondt eertyds een Klooster, aan de H.Maagd Maria van Nazareth, toegewydt. In de voorgaande Eeuw zoude het door de Heeren Staaten des Vorstendoms Gelre en Graafschap Zutphen, met al wat er toebehoorde voor 50.000 gulden verkogt zijn; en heeft de naam van een Klooster verlooren zedert 1662, wanneer de Bouwplaats, die alleen van het gantsche Gebouw noch overgebleven was, door den Schout voor een Woonhuis gebruikt wierdt.

HET MEIR.

Een halve Myl ten Zuidwesten van het Dorp Vaassen gelegen, is omtrent van de grootte als het Uddeler-Meir. In het zelve, werd zeer smakelyke Visch gevangen.

vervolg van blz. 9 (mededeling)

lang zichzelf gebleven, maar in de na-oorlogse jaren wordt het geraakt door heftige impulsen. Hoe woont, leeft en werkt men er?

Dinsdagmiddag 19 - vrijdagmorgen 22 maart
Prijs f 14,-- (excursie inbegrepen).

VERSLAG van de lezing van ir. Lugtmeyer
 "Het karakter van de oude Veluwse bevolking
 naar aanleiding van gezegden en uitdrukkin-
 gen".

De spreker begon en vertelde ons dat al-
 lerlei gezegden strikt gebonden zijn aan het
 gebied van de Veluwe, gezegden waarin zich
 het karakter van de oorspronkelijke bevol-
 king afspiegelt.

De veluwe is altijd een afgesloten gebied
 geweest. Alleen aan de rand bevonden zich
 enige plaatsen, alsmede verschillende jacht
 sloten, zoals de Cannenburg, het Hof te Die-
 ren, kasteel Rozendaal en Stavorden. Op de
 Veluwe waren enkele pleisterplaatsen: de
 Woeste Hoeve, Terlet en Het Soerel. Als oost
 grens heeft men vroeger niet de Ysel be-
 schouwd, maar de z.g. Veluwse Dijk. Toch vorm
 de het Veluwegebied ondanks zijn isolement
 geen eenheid. In het noorden was de Woldberg
 een grens tussen twee onderling verschillen-
 de bevolkingsgroepen. Iemand van de andere
 kant van de Woldberg noemde men iemand "van
 over de Barg".

Van de Gelderse Molencommissie heb ik be-
 richt gekregen, dat de romp van de molen te
 Vaassen niet voor herstelsubsidie in aanmer-
 king komt. De herbouw van deze molen zou
 zeer kostbaar zijn. Alleen wanneer de molen
 van landschappelijk- of cultuurhistorische
 waarde zou zijn, was een subsidie mogelijk.
 Echter noch het een, noch het andere is hier
 het geval.

De Molen van de firma Gebr. Witteveen te
 Oene zal waarschijnlijk wel hersteld worden.
 Er zal een restauratiebegroting gemaakt wor-
 den en daarna zal er getracht worden gemeen-
 telijke- en provincialesubsidie te krijgen.
 Na de restauratie zal de molen zo nu en dan
 weer draaien.

vervolg op blz. 8

Epe, februari 1963.

Zeer geachte lezer,

Omdat wij veronderstellen dat U belangstellend bent voor de geschiedenis van de gemeente waarin U woont, hetzij door Uw persoonlijke banden met onze omgeving, hetzij door Uw beroep, studie of ontwikkeling, zenden wij U het eerste nummer toe van het Mededelingen- en publicatieblad van de Eper historische vereniging "Ampt Epe". Hierin zult U in de komende jaren publicaties vinden over de geschiedenis van Epe en omgeving, daarbij geschiedenis opgevat in de meest brede zin van het woord.

Mocht inderdaad Uw belangstelling gewekt zijn, dan kunt U, of actief als lid van de vereniging meewerken aan deze belangrijke vorm van cultuuroverdracht, of als U de tijd daarvoor ontbreekt, maar passief deelnemen door lezer van het blad te worden, zodat U zich op de hoogte kunt blijven stellen van wat er bereikt is bij de rekonstruktie van het beeld van de vele eeuwen dat er hier mensen gewoond hebben. Leden van de vereniging krijgen het blad uiteraard gratis, als niet-leden kunt U het ontvangen tegen een, zeer geringe, vergoeding van de onkosten. U kunt zich daarvoor in verbinding stellen met het bestuur van "Ampt Epe", met name met de heer G.S. van Lohuizen, Beekstraat Epe.

Met de meeste hoogachting,

Bestuur en redactie.

Vroeger bestond de bevolking hoofdzakelijk uit boeren. Samen vormde men een hechte gemeenschap tegen de invloeden van buitenaf. Onder elkaar had men een hekel aan "herrie". Uitdrukkingen hierover zijn: "roazend is 't begin van gek" " 'n gluiend wief stek 't huus in braand"; twist noemde men "armoe onder mekare".

Ter gelegenheid van haar 125jarig jubileum gaf NV Drukkerij Hooiberg een agenda voor 1963 uit. Hierin staan illustraties uit de oude en nieuwe tijd van dit bedrijf o.m. een herdruk van "Het Nieuws en Advertentieblad voor Epe enz." van 27-10-1878, het eerste nummer. Drukkerij Hooiberg is sinds 1878 in Epe gevestigd.

De boeren waren niet altijd zelfstandig. De adel had ook op de Veluwe een grote macht waartegen men maar niet in opstand moest komen; "tegen grote luu muj zwiegn of jao zegn". Over dat "jao zegn" gesproken, wanneer men "jao, jao" als antwoord krijgt, betekent dat geenszins een bevestiging, maar meer "van mien zuj niet wiezer worn" of "ie mut 'n goeien praoter wèzn aj 't van un zwieger winn wult". Voor buitenstaanders is het wel goed te weten dat "jao, jao" net zo goed "nee, nee" kan betekenen.

Het nieuwe werd meestal geweerd, in ieder geval niet aangemoedigd: "aj 't niejw tegnholt, gaet 't nog hard genog". Ook op landbouw-technisch gebied hield men het nieuwe lang tegen, ook omdat machines geld kósten. Met mogelijk grotere opbrengst hield men geen rekening. In de bedrijfseconomie bepaalde het uitgaande geld de financiële toestand; hoe minder geld er uitging, des te rijker was men.

Typisch was en is ook de huiverachtigheid om op te vallen, op de voorgrond te treden. In verenigingen zal men niet gauw het woord nemen, want in dat geval is men immers een "amparte". Beter is het net zo te handelen als iedereen: "aj doet as 'n ander, dan gaet ut oe as 'n ander".

Uit de Veluwse gemeenschap afkomstige landbouwkundigen, geven bij voorkeur geen voorlichting in hun eigen streek, omdat ze nog steeds voor een "amparte" gehouden worden.

In het gezin geeft de man de leiding. Als dat niet het geval is, zegt men: "hie woont er maar bie in", of "hie slup achter de vrouwe" - waarbij men denkt aan de plaats die de man inneemt in de bedstee-. In het huwelijk zag men vroeger elkaar vooral als werkkracht in het gezin. Andere opvattingen wekten weerstand op. Een vrouw moet werken: "'n peerdetand en 'n vrouwehand staot nooit stille" en "'n goeie hond en 'n goeie vrouw blief bie huus". Om een mooi meisje te trouwen, moet men goed weten wat men doet: "'n wit peerd hef vulle stro neudig". Andere uitdrukkingen over liefde en huwelijk: "better 'n kregelkop as 'n doedelkop", "veur ie mekare kent, muj eers 'n bale zolt ètn". Over een huwelijk uit twee verschillende streken: "'t is heigronnd op kleigronnd". Op bijna de hele Veluwe had het orthodoxe geloof de overhand, alleen in het oosten was enige vrijzinnigheid: Epe, Terwolde en Dieren. In deze plaatsen was bijv. dan ook kermisviering toegestaan. In het orthodoxe gebied treft men veel sectevorming aan. Het geloof is daar "wettisch" te noemen, met zeer strenge vormen. Niet de dominee, maar de kerkeraad ging voor in doen en laten. Het strenge geloof, met zijn enigszins fatalistische leer, doordrong de opvattingen sterk "wat mut, dat mut": "'t kump zoas 't bepaold is": "as de tied er is, wat zuj er an doon?" Door een al te starre houding, hebben de gelovigen nog al eens aanleiding gegeven tot moeilijkheden in geval van bemoeienissen van buitenaf. Tegenwoordig verandert er echter veel.

vervolg op blz. 8

Ons lid, de heer D.A.Smit, Korte Enkweg 5, tel.2599 heeft alle jaargangen van de "Eper Krant" en "Het Veluws Nieuws" door- gewerkt en naar onderwerp op kaart gebracht. Ondanks vele naspeuringen zijn de jaargangen 1878,1882,1894 en 1901 weg. Kan iemand hem hieraan helpen?

- - o o - -

Van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden heb ik een lijst ontvangen van zich in dat museum bevindende oudheidkundige vondsten uit de Gemeente Epe. Ik ben bezig ook van andere musea een derg.lijst te krijgen. Helaas was het niet mogelijk foto's uit Leiden te krijgen, daaral les opgeborgen was i.v.m. een verbouwing.

OVER BIER EN BROUWERS.

Voordat er sprake was van een manier om in het groot water te zuiveren, zodat het tot drinkwater geschikt gemaakt werd, was er een groot risico aan verbonden, water te gebruiken uit putten, bronnen en beken. Vooral in tijden dat er epidemieën heersten, die soms tot gevolg hadden dat vele landstrekken meer dan de helft van de inwoners verloren, kon het water een bron van besmetting zijn. Dit is één van de redenen dat er in vroegere eeuwen veel bier werd gedronken - hoe vreemd dat overigens mag klinken -. Door het gistingproces van het bier werd het gebruikte water namelijk gedesinfecteerd. Bier was zodanig dus de volksdrank bij uitstek voor het volk van de Nederlanden. Bijna alle plaatsen hadden bierbrouwerijen, vooral de steden. Bij belegeringen namelijk, kon men geen zuiver water van buiten de stad aanvoeren en dan was men aange- wezen op het gevaarlijke grachtenwater uit de stad zelf, Door hiermee bier te bereiden, kon men blijven drinken.

Ook in de dorpen trof men vele brouwerijen aan en vele Nederlandse families danken er hun familinaam Brouwer aan.

Volgens verscheidene gegevens zijn er in Epe ook minstens drie brouwerijen geweest en over één van de brouwersfamilie, en ook Brouwers-familie, handelt de volgende genealogische studie door A.L. van Lohuizen.

- - o o - -

DE BROUWERIJ "HET ANKER"

aan de Zuukerweg - gegevens van
A. Brouwer - .

In de tweede helft van de zestiende eeuw woonde in de Osterink Aart Rijcksen, die twee keer getrouwd is geweest en veel kinderen had. Zijn oudste zoon, Rijck Aarts, geboren + 1590, is Olderman van het Sint Antoniegilde geweest en kocht in 1615 de boerderij de Wildforst. Uit het tweede huwelijk van Aart Rijcksen werd 22 maart 1619 Gerrit Aarts, geboren, halfbroer dus van Rijck Aarts.

Deze Gerrit Aarts is omstreeks 1640 brouwer in de Osterink en krijgt daardoor de naam Gerrit Aarts de brouwer, wat Gerrit Brouwer wordt.

Hij trouwt in juli 1667 met Jentje Hendriks. Hun zoon, Aart Gerrit Brouwer, geboren + 1668, zet omstreeks 1700 de brouwerij en boerderij voort. Omstreeks 1721 trouwt hij met Anna Claassen Boeve van Kolt-hoorn in Heerde. Hun zoon, Gerrit, geboren 31 mei 1722 wordt opvolger van Aart Gerrit Brouwer, die in 1742 sterft.

22 februari 1778 huwt Gerrit met Hendrikje van Essen uit Gortel (geboren 1756). De eerste zoon, Aart, geboren 10 januari 1779, volgt ± 1800 zijn vader als brouwer op. Hij trouwt met Elisabeth Poll, dochter van Hendrikus Poll te Epe en sterft kinderloos in 1845.

De brouwerij gaat over aan Lubbertus van Gervink, zoon van Lammert van Gervink, die gehuwd is met Anna Brouwer, zuster van Aart.

Omstreeks 1877, verkoopt Lambertus van Gervink de brouwerij aan de heer Bake, die twee jaar later inspekteur van de Holl. Spoor wordt en de brouwerij dan verkoopt aan de heer Van Leeuwen (1879). Een jaar later verkoopt deze de brouwerij aan Annes Johannes Brouwer, kleinzoon van Jacob van Essen Brouwer. Deze Jacob van Essen Brouwer (geboren 7 februari 1787 is een broer van Aart Brouwer en dus zoon van Gerrit Brouwer en Hendrikje van Essen.

Jacob van Essen Brouwer huwde met Johanna Overbosch (van de Ham) en hertrouwde later met Derkje de Goeijen. Uit dit tweede huwelijk werd 29 april 1818 geboren Johannes Brouwer, die met Anna van Lohuizen huwde en gewoond heeft in de Jonas te Vaassen, later op de hoek Haverkampsweg-Gildeweg. Hun zoon Annes Johannes Brouwer, 12 mei 1855 te Vaassen geboren, wordt dus brouwer, maar heft in 1891 de brouwerij als zodanig op en blijft boer.

In 1893 wordt de brouwerij verhuurd aan de melkfabriek "Onze Fabriek", de eerste coöperatieve melkfabriek in Gelderland en Overijssel. De oprichter was J.J.L. ten Kate, die de Brinkgreve (later Rozenhof) bewoonde. In 1913 werd het gebouw afgebroken en liet A. J. Brouwer er een woonhuis voor in de plaats zetten.

Op het ogenblik (1962) herinneren twee lindebomen, bijna midden op de weg, en wat restanten van een kelder aan de overzijde vlak bij de beek, nog aan de Brouwerij "Het Anker".

Een oom van Annes Johannes Brouwe had aan de overzijde van de Zuukerweg, hoek Kweekweg (Zuuker Kant) een boerderij, die in 1814 was gebouwd door Jacob van Essen Brouwer. Deze boerderij werd in 1897 door A.J. Brouwer gekocht en later bewoond. Zijn zoon, Aart Brouwer, heeft in 1925 de boerderij laten afbreken en er een woning, "Neustink", laten bouwen.

A.L. van Lohuizen.

In de volgende nummers van dit blad zult U ondermeer artikelen aantreffen over:

de geschiedenis van Epe's natuur; economische geschiedenis van Epe; enige Eper families:

geschiedenis van allerlei takken van onderwijs in Epe:

over kunstenaars die in Epe gewoond hebben;

en nog veel meer.

Daarnaast zullen ook Uw kopie, Uw artikelen, Uw kleine en grote mededelingen en Uw vragen, in dit blad verschijnen. Uw kopie kunt U bezorgen of opsturen. Het redaktieadres is Weemeweg 6 te Epe.

Mocht U iets weten, iets vinden of horen, waar U zelf door tijdgebrek niet aan kunt werken, geeft U dan ook daarvan bericht aan de redaktie, dan kan er in het blad de aandacht op gericht worden, zodat anderen er aan kunnen gaan werken.

Redactie adres :

N. Paasman,
Weemeweg 6,
EPE.

Secretariaa' van de vereniging:

G. ter Braak,
Stationsstraat 27,
EPE.

Voor het afgeven van stukken of dergelijke voor de vereniging:

G.S.v. Lohuizen,
Beekstraat 22,
EPE. (tel.no.2221).